

ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΕΝΟΤΗΤΑ 4.
ΤΙΣ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Εκδότης

Wanda Baranowska
Πανεπιστήμιο του Lodz, Πολωνία

Συγγραφείς

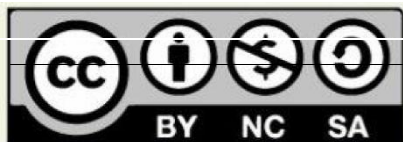
Wanda Baranowska, Ewa Kos, Małgorzata Kosiorek
Πανεπιστήμιο του Lodz, Πολωνία

Graça Gonçaves, Marcia Silva, Guilherme Bastos
AidLearn, Consultoria em Recursos Humanos, Lda., Πορτογαλία

Mette Gabrielsen, Nerma Dedic Palomino Aedo, Charlotte Birkebæk Truelsen
HF&VUC FYN, Δανία

Τερέζα Παπαγιαννοπούλου, Λάμπρος Βασιλείος
Olympic Training and Consulting, Ελλάδα

Andreea Emina Panaitescu
AESD, Ρουμανία

Αυτή η ενότητα EASY Course Framework διατίθεται δωρεάν!

Αξιολογητές

Justyna Sztobryn- Bochomulska
Πολωνία

Sílvia Luís
Πορτογαλία

Σπύρος Ζαφειρόπουλος
Ελλάδα

Steen Henningsen
Δανία

Διάταξη και σχεδιασμός

Wanda Baranowska, Πανεπιστήμιο του Lodz
Debora Pena, Graça Gonçaves & Márcia Silva, AidLearn, Consultoria em Recursos Humanos, Lda.

Γλωσσική αναθεώρηση στα αγγλικά

Michalina Baranowska, Πανεπιστήμιο του Lodz

Το Πλαίσιο Μαθημάτων EASY έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του έργου EASY, μιας Στρατηγικής Σύμπραξης Erasmus+ KA2 για την Εκπαίδευση Ενηλίκων και διατίθεται με άδεια Creative Commons. Αναφορά-Μη Εμπορική-Διάθεση-Όμοια 4.0 Διεθνής Άδεια Χρήσης

Πίνακας περιεχομένων

4.1. ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ	4
4.2. ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΥΣΗΣ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ	5
4.2.1. Μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία	5
4.2.2. Το φαινόμενο της στερεοτυπικής απειλής	6
4.2.3. Επιπτώσεις στην αυτοεκτίμηση, τις φιλοδοξίες και την ανάπτυξη	6
4.2.4. Υιοθέτηση αρνητικής ταυτότητας ομάδας	7
4.2.5. Ψυχικές και σωματικές διαταραχές	8
4.3. ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ	9

Σημείωση:

Στις ενότητες χρησιμοποιούνται πολλοί εξειδικευμένοι όροι, οπότε κάθε φορά που ένας όρος χρησιμοποιείται για πρώτη φορά, ο μαθητής θα βρίσκει τον **ορισμό** ή το **συνώνυμό** του στο πλαίσιο "Έργο EASY με χρώμα".

4.1. ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Τα στερεότυπα διευκολύνουν την ταχεία επεξεργασία πληροφοριών σχετικά με διαφορετικές κοινωνικές ομάδες. Μας επιτρέπουν να κατηγοριοποιούμε και να οργανώνουμε γρήγορα τεράστιες ποσότητες δεδομένων, γεγονός που μπορεί να είναι χρήσιμο στην καθημερινή λειτουργία των ανθρώπων. Αυτές οι γενικεύσεις βοηθούν στην κατανόηση του κόσμου και διευκολύνουν την επικοινωνία μέσω της ύπαρξης κοινών πεποιθήσεων ή προσδοκιών για ορισμένες κοινωνικές ομάδες (Fiske 1998).

Η λειτουργία των στερεοτύπων στην κοινωνία μπορεί να έχει τόσο **ατομικές όσο και κοινωνικές συνέπειες**. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να αναφερθεί η **εσωτερίκευση των αρνητικών στερεοτύπων**.

"εσωτερίκευση αρνητικών στερεοτύπων"

είναι η διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο αποδέχεται και αρχίζει να πιστεύει αρνητικές πεποιθήσεις ή στερεότυπα για την κοινωνική του ομάδα, γεγονός που οδηγεί στην ουσία στην εσωτερίκευση αυτών των πεποιθήσεων ως μέρος της ταυτότητάς του.

Όταν ένα άτομο αποδέχεται εσωτερικά αρνητικά στερεότυπα σχετικά με την ομάδα στην οποία ανήκει, αυτό μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο αισθάνεται, συμπεριφέρεται και αντιλαμβάνεται τον εαυτό του. Η εσωτερίκευση μπορεί να οδηγήσει στο να αρχίσει το άτομο να ταυτίζεται με αυτά τα αρνητικά χαρακτηριστικά ή πεποιθήσεις, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά, την αυτοεκτίμηση και την αναπτυξιακή του πορεία.

Αυτή η διαδικασία μπορεί να έχει **αρνητικές συνέπειες για το άτομο**, όπως **μειωμένη αυτοεκτίμηση, μειωμένες ευκαιρίες για προσωπική ανάπτυξη και αντίκτυπο στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις**. Έχει επίσης **κοινωνικές συνέπειες**. Η εσωτερίκευση των αρνητικών στερεοτύπων μπορεί να οδηγήσει σε **κοινωνικές ανισότητες και να περιορίσει τις ευκαιρίες ανάπτυξης** σε διάφορους τομείς

Η εσωτερίκευση των αρνητικών στερεοτύπων είναι συχνά αποτέλεσμα της **κοινωνικής πίεσης**, της εμπειρίας της συνεχούς έκθεσης **σε αρνητικές κρίσεις ή στερεότυπα που συνδέονται με μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα**. Τα άτομα που έρχονται συνεχώς αντιμέτωπα με **αρνητικές απόψεις** για την ομάδα τους μπορεί τελικά να **αρχίσουν να πιστεύουν αυτές τις απόψεις και να τις εσωτερικεύουν ως μέρος του τρόπου σκέψης τους για τον εαυτό τους**.

της ζωής για τα ιδιαίτερα χαρισματικά άτομα (η εσωτερίκευση των αρνητικών πεποιθήσεων μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην ατομική και κοινοτική ανάπτυξη, περιορίζοντας τις ευκαιρίες και τις προσδοκίες τους). **Η εσωτερίκευση αρνητικών στερεοτύπων μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις, περιορίζοντας τις ευκαιρίες μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας για εκπαίδευση, εργασία ή ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνία.** Τα αρνητικά στερεότυπα μπορούν να οδηγήσουν σε εντάσεις και συγκρούσεις μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, γεγονός που με τη σειρά του επηρεάζει την κοινωνική συνοχή (Schmalor, Cheung 2021).

4.2. ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΥΣΗΣ (ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ) ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

4.2.1. Μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία

Τα ευρήματα από διάφορες εμπειρικές μελέτες υποδεικνύουν ότι η ανάπτυξη και η λειτουργία των στερεοτύπων μπορεί να ξεκινήσει στην παιδική ηλικία και να εδραιωθεί στην ενήλικη ζωή, μπορεί να λειτουργήσει υποσυνείδητα και συνήθως να μετατραπεί σε αυτόνομα στερεότυπα που καθορίζουν τις ενέργειες των ατόμων (Levy, 2003).

Όταν τα άτομα αντιμετωπίζουν στερεότυπα, μπορεί να συμμορφώνονται με αυτά τα στερεότυπα, γεγονός που μπορεί να ενισχύσει και να διαωνίσει τις στερεοτυπικές πεποιθήσεις τους για τον εαυτό τους. Για παράδειγμα, αν σε ένα άτομο λέγεται συνεχώς ότι δεν είναι καλό σε κάτι λόγω ενός λειτουργικού στερεοτύπου, μπορεί να αρχίσει να το πιστεύει αυτό και κατά συνέπεια να ενεργεί σύμφωνα με αυτή την πεποίθηση.

Ως αποτέλεσμα, τα εσωτερικευμένα στερεότυπα ενός ατόμου μπορεί να γίνουν αυτόνομα στερεότυπα που λειτουργούν υποσυνείδητα. Τα εσωτερικευμένα αυτόνομα στερεότυπα οδηγούν σε περιττούς περιορισμούς, οι οποίοι κατά συνέπεια λειτουργούν ως αυτοεκπληρούμενη προφητεία (Levy, 2003).

Μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία βασίζεται έτσι στον μηχανισμό της λειτουργικής εσωτερίκευσης.

"Λειτουργική εσωτερίκευση"

είναι μια διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο υιοθετεί και εσωτερικεύει ορισμένες πτυχές ενός στερεοτύπου προκειμένου να ευθυγραμμίσει τη συμπεριφορά του με τις κοινωνικές προσδοκίες ή να αποφύγει τις αρνητικές συνέπειες που συνδέονται με το στερεότυπο.

Όταν ένα άτομο πιστεύει ένα αρνητικό στερεότυπο για τη δική του ομάδα, μπορεί να αποδεχτεί εσωτερικά το στερεότυπο. Ως αποτέλεσμα, μπορεί να προσαρμόσει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με την ιδέα του στερεοτύπου (Burkley, Blanton, 2009). Η ενεργοποίηση των στερεοτύπων (ιδίως των αρνητικών στερεοτύπων) μπορεί να ωθήσει τα άτομα να συμπεριφέρονται με τρόπο σύμφωνο με το στερεότυπο, ένα αποτέλεσμα που αναφέρεται ως συμπεριφορική αφομοίωση (Levy, 2003).

Η λειτουργική εσωτερίκευση ενός στερεοτύπου μπορεί να οφείλεται σε **κοινωνική πίεση**, στην επιθυμία αποφυγής του στιγματισμού ή στη συνειδητοποίηση των προσδοκιών για μια συγκεκριμένη ομάδα. Τα άτομα που αποδέχονται εσωτερικά αρνητικά στερεότυπα για τη δική τους ομάδα μπορεί να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους σύμφωνα με αυτές τις πεποιθήσεις, ακόμη και αν αυτές δεν συνάδουν με τις πραγματικές τους ικανότητες ή την προσωπικότητά τους (Durante, 2017).

Πρόκειται για μια διαδικασία που μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για το άτομο, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένες ευκαιρίες ανάπτυξης, χαμηλότερη αυτοεκτίμηση και περιορισμό της αυτοπραγμάτωσης (Burkley, Blanton, 2009).

4.2.2. Το φαινόμενο της στερεοτυπικής απειλής

Με το φαινόμενο της αυτοεκπληρούμενης προφητείας **συνδέεται η διαδικασία της απειλής των στερεοτύπων**. Η επίγνωση των στερεοτύπων για τη δική μας κοινωνική ομάδα μπορεί να οδηγήσει σε άγχος και μειωμένη απόδοση σε καταστάσεις όπου τα στερεότυπα αυτά είναι σχετικά. Για παράδειγμα, εάν ένα άτομο που ανήκει σε μειονοτική ομάδα γνωρίζει ένα στερεότυπο ότι η ομάδα του δεν είναι καλή σε μια συγκεκριμένη εργασία, μπορεί να έχει χειρότερη απόδοση λόγω του φόβου επιβεβαίωσης του στερεοτύπου.

Όταν ένα άτομο γνωρίζει ότι μπορεί να γίνει στόχος αρνητικών στερεοτύπων, αλλά φοβάται ή αισθάνεται απειλή από την επιβεβαίωση αυτών των στερεοτύπων, μπορεί να ενεργοποιήσει μια δυσμενή συμπεριφορά, επιβεβαιώνοντας ουσιαστικά τα αντιληπτά στερεότυπα στην κοινωνία (απειλή στερεοτύπων) (Finkelstein, Voyles, 2015).

4.2.3. Επιπτώσεις στην αυτοεκτίμηση, τις φιλοδοξίες και την ανάπτυξη

Τα στερεότυπα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην αυτοεκτίμηση ενός ατόμου. Επηρεάζουν την αντίληψη που έχει ένα άτομο για τον εαυτό του όσον αφορά τα αποδιδόμενα ομαδικά χαρακτηριστικά και **καθορίζουν επίσης τις προσδοκίες ενός ατόμου για τον εαυτό του**.

Το να υπόκειται κάποιος σε στερεότυπα μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του. Η συνεχής έκθεση σε αρνητικά στερεότυπα μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της αυτοεκτίμησης και στη δημιουργία μιας αρνητικής εικόνας του εαυτού. Η εσωτερίκευση των αρνητικών στερεοτύπων μπορεί επομένως να οδηγήσει σε μειωμένη αυτοεκτίμηση. Τα αρνητικά στερεότυπα μπορεί να αποθαρρύνουν τα άτομα από το να επιδιώκουν στόχους ή να καταβάλλουν προσπάθειες σε έναν συγκεκριμένο τομέα (μειωμένο επίπεδο κινήτρων), γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε έλλειψη δέσμευσης και σε χαμηλότερη αυτοεκτίμηση. Τα στερεότυπα επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο ένα άτομο βλέπει τις ικανότητές του. Εάν ένα άτομο πιστεύει σε αρνητικά στερεότυπα για την ομάδα του, μπορεί να πιστεύει ότι δεν έχει την ικανότητα να επιτύχει ορισμένα πράγματα, γεγονός που στην πραγματικότητα περιορίζει τις φιλοδοξίες και την ανάπτυξή του (Burkley, Blanton, 2009).

Το φαινόμενο ονομάζεται στερεοτυπική απειλή και μπορεί να βιωθεί χωρίς να υπάρχει αποφασιστικά στερεοτυπική μεταχείριση από τους άλλους - η ανησυχία ότι θα υποστούν διακρίσεις είναι αρκετή για να δημιουργήσει το αίσθημα της απειλής (von Hippel, Kalokerinos & Zacher, 2017). Οι στερεοτυπικές απειλές συνδέονται στενά με το στρες, το άγχος και την έλλειψη δέσμευσης που μειώνουν τη μνήμη εργασίας και μπορούν να οδηγήσουν σε αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές (Hoyt & Blascovich, 2010).

Είτε τα στερεότυπα είναι θετικά είτε αρνητικά, ο αντίκτυπός τους στην αυτοεκτίμηση ενός ατόμου είναι σημαντικός. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να οικοδομήσουμε την ευαισθητοποίηση και την ικανότητα αναγνώρισης των στερεοτύπων και να εργαστούμε για την ανάπτυξη πιο θετικών και πραγματικών εικόνων του εαυτού μας. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης, την ανακάλυψη και καλλιέργεια των δικών μας δυνάμεων και το άνοιγμα στην κοινωνική υποστήριξη.

4.2.4. Υιοθέτηση αρνητικής ταυτότητας ομάδας

Η ομαδική ταυτότητα αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο **οι άνθρωποι ταυτίζονται με μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα** και στον τρόπο με τον οποίο **αυτή η ένταξη επηρεάζει την αυτοεκτίμησή τους και τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν τον κόσμο**. Μπορεί να **βασίζεται σε διάφορους παράγοντες, όπως το φύλο, η ηλικία, η εθνικότητα, η θρησκεία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή η συμμετοχή σε μια συγκεκριμένη κοινότητα**. Η ομαδική ταυτότητα μπορεί να επηρεάσει τις κοινωνικές σχέσεις. Τα μέλη της ίδιας ομάδας συχνά αισθάνονται δεσμό και αλληλεγγύη, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε αλληλοϋποστήριξη, αλλά και σε διαιρέσεις ή συγκρούσεις με άλλες ομάδες. Διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο ένα άτομο βλέπει τον εαυτό του. Η ταύτιση με μια συγκεκριμένη

ομάδα μπορεί να ενισχύσει την αίσθηση του ανήκειν και της υπερηφάνειας, αλλά μπορεί επίσης να επικφέρει αρνητικές συνέπειες εάν η ομάδα υπόκειται σε στιγματισμό ή αρνητικά στερεότυπα (Jetten, 2011).

"Υιοθέτηση αρνητικής ταυτότητας ομάδας"

είναι μια ψυχοκοινωνική διαδικασία που μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες για το άτομο, τόσο σε συναισθηματικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Η υιοθέτηση αρνητικής ταυτότητας ομάδας αναφέρεται στη διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο ταυτίζεται με αρνητικά στερεότυπα, πεποιθήσεις ή χαρακτηριστικά που αποδίδονται στην κοινωνική του ομάδα. Αυτό μπορεί να προκύψει από την εσωτερικεύση αυτών των αρνητικών πεποιθήσεων και την υιοθέτησή τους ως μέρος της ταυτότητάς του (Charlesworth, 2021).

Τα άτομα που υιοθετούν μια αρνητική ταυτότητα ομάδας μπορεί να ταυτίζονται με τις αρνητικές πτυχές που αποδίδονται στην κοινωνική τους ομάδα. Μπορεί να πιστεύουν αρνητικά στερεότυπα για την ομάδα τους και να τα εσωτερικεύουν ως δικές τους πεποιθήσεις. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αίσθηση χαμηλότερης προσωπικής αξίας, αίσθηση κοινωνικού αποκλεισμού και περιορισμό των αναπτυξιακών ευκαιριών.

Η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι **αποτέλεσμα της βίωσης του στίγματος ή της κοινωνικής πίεσης**. Τα άτομα που βιώνουν συνεχείς αρνητικές κρίσεις από την κοινωνία ή εκτίθενται σε αρνητικά στερεότυπα που σχετίζονται με την ομάδα τους μπορεί τελικά να αποδεχτούν αυτές τις κρίσεις ως μέρος του εαυτού τους (Burkley, Blanton, 2009).

4.2.5. Ψυχικές και σωματικές διαταραχές

Το να είναι κανείς αντικείμενο στερεοτύπων μπορεί να ασκήσει κοινωνική πίεση σε ένα άτομο, αναγκάζοντάς το να ανταποκρίνεται σε ορισμένες προσδοκίες ή να παλεύει με τις αντιλήψεις που επιβάλλει η κοινωνία. Ο αντίκτυπος των αρνητικών στερεοτύπων είναι αναμφισβήτητα επιζήμιος για όσους γίνονται στόχος τους. Δεκαετίες ερευνών έχουν δείξει ότι η **υιοθέτηση αρνητικών στερεοτύπων μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη αυτοεκτίμηση και, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε ψυχοσωματικές ασθένειες και θάνατο**. Το να ενδίδει κανείς σε σκέψεις που συνδέονται με τη λειτουργία των στερεοτύπων μπορεί να οδηγήσει σε **κατάθλιψη, έχει ως αποτέλεσμα την κακή ανάρρωση από ασθένειες και μια σειρά άλλων φυσιολογικών διαταραχών**.

Τα στερεότυπα, τα οποία αποτελούν τη γνωστική βάση των προκαταλήψεων και των γενικών πεποιθήσεων για μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων (συμπεριλαμβανομένης της ευνοιοκρατίας), **μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως εξωτερικός στρεσογόνος παράγοντας για τα άτομα**. Τα άτομα που επηρεάζονται από τα στερεότυπα μπορεί να βιώνουν φόβους ότι θα κριθούν από τους άλλους, φόβους ότι θα κριθούν από τα στερεότυπα, γεγονός που δημιουργεί άγχος και αβεβαιότητα (Burkley, Blanton, 2009). Οι Gärtner κ.ά. (2022) διερεύνησαν τα στερεότυπα για τα άτομα με ψυχικές ασθένειες και διαπίστωσαν ότι τα αρνητικά στερεότυπα σχετικά με τις διαστάσεις **της ζεστασιάς και της ικανότητάς τους (βλ. Ενότητα 2, Μοντέλο περιεχομένου στερεοτύπων)** τα οδήγησαν στην ανάπτυξη **αρνητικών συναισθημάτων** και, ως εκ τούτου, στην εμφάνιση **υψηλότερων επιπέδων ενεργητικού ή παθητικού**

αυτοτραυματισμού σε σχέση με τα ψυχικά υγιή άτομα. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούμε να δούμε τον μηχανισμό **του αυτοστερεοτύπου και του αυτοστιγματισμού**.

Οι νέες έρευνες, ωστόσο, υποδεικνύουν και αντίθετες καταστάσεις στις οποίες **τα αρνητικά στερεότυπα μπορεί να είναι χρήσιμα για τους στόχους**. Σε ορισμένα πλαίσια, τα αρνητικά στερεότυπα μπορούν να αποσαφηνίσουν τις τρέχουσες κοινωνικές ρυθμίσεις, να προωθήσουν κοινωνικές συγκρίσεις εντός της ομάδας, να ικανοποιήσουν ανάγκες αφομοίωσης και διαφοροποίησης και να προστατεύσουν την αυτοεκτίμηση από στερεοτυπικές αποτυχίες. **Είναι σαφές ότι ποικίλα κίνητρα βρίσκονται πίσω από την υιοθέτηση αρνητικών στερεοτύπων και επομένως αυτό μπορεί να έχει τόσο αρνητικές όσο και θετικές συνέπειες για το άτομο** (Burkley, Blanton 2009).

Τα στερεότυπα μπορούν να έχουν εκτεταμένες κοινωνικές επιπτώσεις, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό και κοινωνικό επίπεδο.

4.3. ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Σε κοινωνικό επίπεδο, τα στερεότυπα οδηγούν συχνά σε προκαταλήψεις, δηλαδή σε αρνητικές ή επιβλαβείς πεποιθήσεις ή στάσεις απέναντι σε μια συγκεκριμένη ομάδα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε άδικη μεταχείριση και στην **περιθωριοποίηση των ατόμων με βάση την αντιληπτή συμμετοχή τους σε μια ομάδα** και όχι τα ατομικά χαρακτηριστικά και τις ικανότητές τους (Charlesworth, 2021).

Τα στερεότυπα τείνουν να στηρίζουν τη διαιώνιση των **κοινωνικών ανισοτήτων, καθώς επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι ομάδες γίνονται αντιληπτές και αντιμετωπίζονται** σε διάφορους τομείς της ζωής, όπως η απασχόληση, η εκπαίδευση ή η υγειονομική περίθαλψη.

Σε σχέση με τη λειτουργία των στερεοτύπων, **παρατηρείται αυτοαποκλεισμός για τα άτομα που υπόκεινται σε αρνητικά στερεότυπα.** Τα άτομα αυτά μπορεί να εσωτερικεύουν αρνητικές πεποιθήσεις και να αποφεύγουν ορισμένες καταστάσεις ή ευκαιρίες, πεπεισμένα ότι δεν τις δικαιούνται ή ότι δεν θα επιτύχουν εξαιτίας των στερεοτύπων (Rodríguez-García, 2016). Στη συνέχεια, παρατηρείται **ενίσχυση των στερεοτυπικών κρίσεων για την ομάδα στην οποία ανήκουν.**

Τα στερεότυπα περιορίζουν τις ικανότητες των ατόμων, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των φιλοδοξιών, των επιλογών σταδιοδρομίας ή των δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην προσωπική ανάπτυξη, αλλά, το σημαντικότερο, θα μπορούσαν **επίσης να συμβάλουν στην ανάπτυξη της ομάδας και της κοινωνίας στο σύνολό της.**

Τα στερεότυπα μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο οι ομάδες αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και τον τρόπο με τον οποίο αυτοπροσδιορίζονται. Μερικές φορές **οι ομάδες προσπαθούν να αψηφήσουν τα στερεότυπα, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρότερη αίσθηση κοινότητας, αλλά και να ενισχύσει τον διαχωρισμό μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.**

Τα στερεότυπα μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τις πληροφορίες για τους άλλους, οδηγώντας σε διαστρεβλωμένες αντιλήψεις και κρίνοντας τους ανθρώπους με βάση τη συμμετοχή τους σε ορισμένες ομάδες (Rodríguez-García, 2016). Η τοποθέτηση των ανθρώπων σε κοινωνικές κατηγορίες που συνδέονται με στερεότυπα πραγματοποιείται μέσω της διαδικασίας του στιγματισμού, δηλαδή της κοινωνικής οριοθέτησης μιας ομάδας ή **στιγματισμένων** ανθρώπων ή της **λεγόμενης ετικετοποίησης**. Ο στιγματισμός υπογραμμίζει ένα υπερβολικό χαρακτηριστικό ενός συγκεκριμένου ατόμου που βασίζεται αποκλειστικά στην ένταξή του σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα αποκλείοντας άλλες ομάδες. Όντας στιγματισμένο, ένα άτομο αναπτύσσει προσδοκίες για την τήρηση προτύπων συμπεριφοράς που συνάδουν με ένα αποδιδόμενο στίγμα (Kilian, 2018). Ένα είδος "παιχνιδιού" παίζεται στην επικοινωνία και τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, το οποίο απεικονίζεται καλά από το μοτίβο της **βιωμένης απειλής** που παρουσιάζουν οι Santos et al. (2023).

Σχήμα 1. Στερεότυπα, πηγή έναντι στόχου απειλής

Πηγή της απειλής	Στόχος της απειλής	
	ΕΑΥΤΟΣ	ΟΜΑΔΑ
Εγώ	<p>Απειλή αυτοαντίληψης Φοβάμαι ότι η ίδια η συμπεριφορά, επιβεβαιώνει στον εαυτό μου ότι τα αρνητικά στερεότυπα της ομάδας μου, είναι αληθινά για τον εαυτό μου.</p>	<p>Απειλή έννοιας ομάδας Φοβάμαι ότι η ίδια η συμπεριφορά, μου επιβεβαιώνει ότι τα αρνητικά στερεότυπα της ομάδας μου ισχύουν για την ομάδα μου.</p>
Μέλη εξωτερικής ομάδας	<p>Απειλή αυτοκαταδίκης (εξωτερική ομάδα) Φοβάμαι ότι η ίδια η συμπεριφορά, για να επιβεβαιώσει τα μέλη της εξωτερικής ομάδας, τα αρνητικά στερεότυπα της ομάδας μου, είναι αληθινή για τον εαυτό μου, και εγώ ως άτομο, ως εκ τούτου, θα κριθώ και θα υποστώ κακομεταχείριση από την εξωτερική ομάδα.</p>	<p>Απειλή αυτοκαταδίκης (εξωτερική ομάδα) Φοβάμαι ότι η ίδια η συμπεριφορά, επιβεβαιώνει για τα μέλη της εξωτερικής ομάδας, ότι τα αρνητικά στερεότυπα της ομάδας μου, και εγώ ως άτομο, ως εκ τούτου, θα κριθώ και θα υποστώ κακομεταχείριση από την εξωτερική ομάδα.</p>
Μέλη της ομάδας	<p>Απειλή αυτοκαταδίκης (ingroup) Φοβάμαι ότι η ίδια η συμπεριφορά επιβεβαιώνει στα μέλη της εσωτερικής ομάδας ότι τα αρνητικά στερεότυπα της ομάδας μου είναι αληθινά για εμένα, και επομένως ως άτομο θα κριθώ και θα υποστώ κακομεταχείριση από την εσωτερική ομάδα.</p>	<p>Απειλή αυτοκαταδίκης (ingroup) Φοβάμαι ότι η ίδια η συμπεριφορά, επιβεβαιώνει για τα μέλη της εσωτερικής ομάδας, ότι τα αρνητικά στερεότυπα της ομάδας μου και εγώ ως άτομο θα κριθώ και θα υποστώ κακομεταχείριση από την εσωτερική ομάδα.</p>

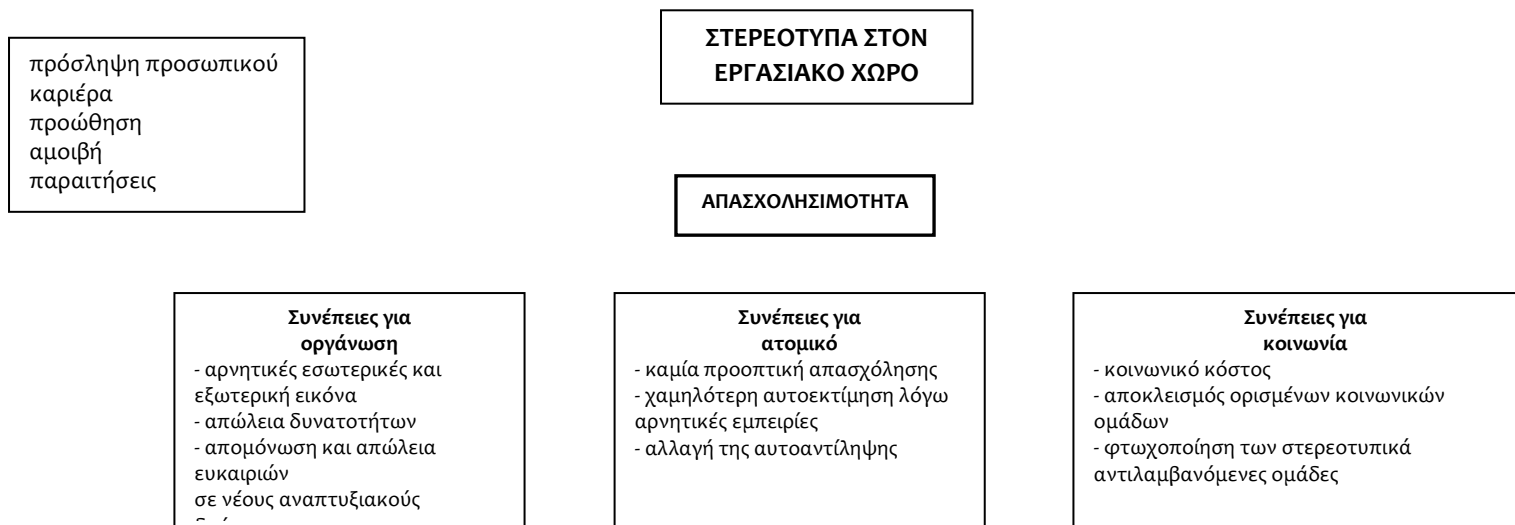
Πηγή: (2023: 1640), μετά από Shapiro i Neuberg (2007)

Η απειλή στερεοτύπων χαρακτηρίζεται ως μια μορφή απειλής της κοινωνικής ταυτότητας και προκαλείται από μια κατάσταση κατά την οποία δημιουργείται ένα αρνητικό στερεότυπο από μια κοινωνική ομάδα που υποτιμάται από μια άλλη ομάδα ή σε σχέση με μια άλλη ομάδα (Pennington et al., 2016). Η κατάσταση σύγκρουσης ταυτότητας που είναι εμφανής στο σχήμα των Santos et.al. (2023) αποτελεί έναυσμα για φόβο/άγχος και αυξάνει την ευπάθεια του ατόμου (ως ο ίδιος και ως μέλος μιας ομάδας) σε αρνητικά στερεότυπα

Τα στερεότυπα (και οι διακρίσεις που βασίζονται σε αυτά) έχουν σημαντικές **συνέπειες στην αγορά εργασίας**, επηρεάζοντας την απασχολησιμότητα των ατόμων σε οργανισμούς. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα σε ένα διάγραμμα που αναπτύχθηκε από τους Bednarska-Wnuk και Syper-Jędrzejak (2016), στο οποίο καταγράφονται οι **συνέπειες των στερεοτύπων για τους οργανισμούς, τα άτομα και την κοινωνία**.

Σχήμα 2. Οι συνέπειες των στερεοτύπων στον εργασιακό χώρο για την απασχολησιμότητα

Πηγή: Bednarska-Wnuk, Syper-Jedrzejak, 2016, σ. 96.

Οι συντάκτες του διαγράμματος επισημαίνουν ότι η **πρόσληψη** και η **επιλογή προσωπικού**, καθώς και οι **πολιτικές προαγωγών και σταδιοδρομίας**, είναι διαδικασίες που **είναι πολύ ευαίσθητες στην επίδραση των στερεοτύπων**. Ο προϊστάμενος ή ο επαγγελματίας του ανθρώπινου δυναμικού που τις διενεργεί αξιολογεί όχι μόνο τα προσόντα και τα επιτεύγματα του υποψηφίου για πρόσληψη ή προαγωγή, αλλά και άλλες ιδιότητες και χαρακτηριστικά του, όπως η προσωπικότητα, η συμπεριφορά, οι δεξιότητες, οι δυνατότητες επιτυχίας ή η εν γένει καταλληλότητα για τον οργανισμό. Εάν **υπάρχουν στερεότυπα ή προκαταλήψεις στις πεποιθήσεις αυτών που εκτελούν αυτές τις διαδικασίες, ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων μπορεί να ευνοηθεί ή να απορριφθεί** κατά την πρόσληψη ή την προαγωγή. Μπορούμε να αναμένουμε ότι, στον απόηχο των ενεργειών μεμονωμένων, στερεοτυπικά σκεπτόμενων ατόμων που είναι υπεύθυνα για τις πολιτικές προσλήψεων και προαγωγών, ολόκληρος ο οργανισμός κινδυνεύει να υποστεί "απώλειες", συμβάλλοντας επιπλέον σε αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα (π.χ. **αποκλεισμός** και **εξαθλίωση** συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας).

Περίληψη

Τα στερεότυπα και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις έχουν βαθιές συνέπειες σε ατομικό, ομαδικό και κοινωνικό επίπεδο. Προκαλούν διακρίσεις, στιγματισμό και αυτοστιγματισμό, διαταράσσουν την επικοινωνία μεταξύ κοινωνικών ομάδων και μειώνουν την ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων. Συμβάλλουν στη διαιώνιση της προκατάληψης κατά συγκεκριμένων ομάδων, η οποία επηρεάζει την κουλτούρα και τους κοινωνικούς κανόνες.

Η εμπειρία των διακρίσεων και του στιγματισμού που συνδέονται με τα στερεότυπα μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως άγχος, κατάθλιψη ή χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Αναφερόμενη βιβλιογραφία

Bednarska-Wnuk I, Syper-Jędrzejak M. (2016). THE MEANING OF STEREOTYPES IN THE WORKPLACE IN RESPECT OF EMPLOYABILITY, *Journal of Positive Management* 6(2):88. <https://doi.org/10.12775/JPM.2015.012>

Burkley M., Blanton H. (2009). The Positive (and Negative) Consequences of Endorsing Negative Self-stereotypes, *Self and Identity*, 8:2-3, p.286-299, <https://doi.org/10.1080/15298860802505202>

Charlesworth, T. E. S., Yang, V., Mann, T. C., Kurdi, B., & Banaji, M. R. (2021). Gender Stereotypes in Natural Language: Word Embeddings Show Robust Consistency Across Child and Adult Language Corpora of More Than 65 Million Words. *Psychological Science*, 32(2), 218–240. <https://doi.org/10.1177/0956797620963619>

Durante F., Tablante C. B., Fiske S. T. (2017). Poor but warm, rich but cold (and competent): Social classes in the stereotype content model. *Journal of Social Issues*, 73(1), 138–157. <https://doi.org/10.1111/josi.12208>

Finkelstein LM, King EB, Voyles EC (2015) Age metastereotyping and cross-age workplace interactions: a meta view of age stereotypes at work. *Work Aging Retire* 1:26–40

Fiske, S. T. (1998). Stereotyping, prejudice, and discrimination. In D.T. Gilbert, S.T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (pp. 357–411). New York: McGraw-Hill.

Gärtner, L., Asbrock, F., Euteneuer, F., Rief, W., Salzman, S. (2022). Self-Stigma Among People With Mental Health Problems in Terms of Warmth and Competence, *Front. Psychol.* 13, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.877491>

- Hentschel T, Heilman ME and Peus CV (2019) The Multiple Dimensions of Gender Stereotypes: A Current Look at Men's and Women's Characterizations of Others and Themselves. *Front. Psychol.* 10:11. <http://dx.doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00011>
- Hoyt, C. L., & Blascovich, J. (2010). The role of leadership self-efficacy and stereotype activation on cardiovascular, behavioural, and self-report responses in the leadership domain. *The Leadership Quarterly*, 21(1), 89–103. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2009.10.007>
- Jetten, J., Haslam, S. A., Haslam, C. (Eds.). (2011). *The social cure: Identity, health, and well-being*. Psychology Press.
- Kilian, M. (2018). INDIVIDUAL AND SOCIAL CONSEQUENCES, *Forum Pedagogiczne*, 2: 241, <https://doi.org/10.21697/fp.2018.2.17>
- Levy, B.R. (2003). Mind matters: cognitive and physical effects of aging self-stereotypes. *J Gerontol B* 58: p.203–p. 211
- Pennington, C.R., Heim, D., Levy, A.R., & Larkin, D.T. (2016). Twenty years of stereotype threat research: A review of psychological mediators. *PLOS One*, 11(1), 1–25. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0146487>
- Rodríguez-García, D., Solana-Solana, M., & Lubbers, M. J. (2016). Preference and prejudice: Does intermarriage erode negative ethno-racial attitudes between groups in Spain? *Ethnicities*, 16(4), 521–546. <https://doi.org/10.1177/1468796816638404>
- Santos, J., Andrade, E., Benevides, K. *et al.* (2023) Does gender stereotype threat affects the levels of aggressiveness, learning and flow in gamified learning environments?: An experimental study. *Educ Inf Technol* 28, 1637–1662 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11220-3>
- Schmalor, A., Cheung, B.Y., Heine, S.J. (2021), Exploring people's thoughts about the causes of ethnic stereotypes. *PLoS ONE* 16(1): e0245517. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0245517>
- Shapiro, J.R, & Neuberg, S.L (2007). From stereotype threat to stereotype threats: Implications of a multi-threat framework for causes, moderators, mediators, consequences, and interventions. *Personality and Social Psychology Review*, 11(2), 107–130.
- von Hippel, C., Kalokerinos, E. K., & Zacher, H. (2017). Stereotype threat and perceptions of family-friendly policies among female employees. *Frontiers in Psychology*, 7, Article 2043. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.02043>